

ומצאנו שהטילו ספק בדברי הרא"ה, משום שנאמרו דרך הויכוח. בדין אבר היוצא נחלקו אחרונים בביאורו, הפר"ח יג ה (והלבו"ש) כתב שאין בו דין איסור מחודש, אלא שאינו נותר בשחיטת אמו (ונפ"מ שאם כל העובר לא נותר, כגון שהיתה טריפה, שוחטין אותו בפני עצמו), ומסתייע מלשון הרא"ה בבדק הבית, אבל התב"ש כ' שיש בו דין נבלה, ומפרש כך גם ד' הש"ך, וכ' שמה שמסתייע פר"ח מל' רא"ה, הרי בבדק הבית "אל בית מלחמתו הוא שב", ואין דבריו עיקר בזה. ועיי"ש בפמ"ג ש"ד סק"ז שאינו מקבל דברי התב"ש (ולגבי הש"ך בנקודה"כ משתמש פמ"ג בלשון זו ראה להלן אצל הערה 56), ובאמת אפילו אם הרא"ה לא דק בזה, הרי הרשב"א במשמרת היה לו להשיג ע"ז. ועיי"ש גם בפר"ח יו"ד סא שסובר דאם יש סתירה בין בדק הבית לספר החינוך (שבזמנו סברו שהרא"ה חיברו), הלכה כס' החינוך. ואף שבדק הבית כ' סוף ימיו, כנראה סובר הפר"ח דחיבור יותר עיקרי מויכוח (אף שנכתב החינוך ל"בנו הנער וחבריו הילדים" ככתוב בהקדמתו). ולגבי הרשב"א מצאנו למנח"כ להיפך, שכן (א ה) דאף שהרשב"א חזר בו בתשובה מ"מ עיקר כדבריו בתוה"ב.

פסק, לעומת תשו' הרא"ש ורבינו ירוחם ואו"ז וכלבו וארחות חיים וש"ד וסה"ת וטור ועוד דלעיל. וכלי ספק כך היו נוהגים בכל המקומות מימות הרשב"א ועד ימינו, ואין לנו ידיעה שהמאירי או ראמ"ה היו מורים כן, ע"כ א"א לפסוק ע"פ מה שכתבו בפי' הסוגיא כנגד כל בעלי הוראה. ומה שהחת"ס סי' צא מצרף דעת הרא"ה לסניף, הלא מצינו כן תמיד, שמצרפים דעות שלא נפסקו, כיון שעכ"פ יש להם על מי לסמוך, ואין זה אלא צירוף, אבל להקל כמותם אין היתר. (והנו"ב תנינא כ כ' שיש דעות הפוסקים של"ה ר"ל, ואולי כוונתו לרא"ה).

ובאמת כאן היה מקום לדון לכאורה לבני ספרד, שהרי השו"ע סי' קא ס"ג העתיק כמה מחלוקות שנמצאו בדברי הרא"ש, שהביא דעת המתירין בדין תרנגולת בנוצתה, ובדין חתיכה חיה, ובדין חתיכה גדולה יותר מדי, ומסיק ויש חולקין בכל זה. וכ' רמ"א וכן נהגו. ומשמע שהש"ע סותם כדעת המתירין. וכן כתב בכף החיים שלבני ספרד מותר בהני ג' מקרים, ומעתיק דבריו במעדני השלחן להלכה. ולענ"ד "זה לא שמענו ולא ראינו מעולם מי שאומר כן ואלו אמרו רבותיו אשר אמר לא היה נעלם ממנו כי לא בסתר ידברו", ואם הבי" לא שנה השו"ע מנין לו, הרי השו"ע אינו אלא העתקת דברי הרא"ש, וברא"ש לא הביא שום דעה להקל בשלמה, רק בנוצתה ובגדולה, וכן בסוף הסימן כתב השו"ע להקיף קורקבן בחתיכה הראויה להתכבד, והרי במבושל א"א להקיף, ובשו"ע סי' קי בדיני תערובות כתב להדיא דחתיכה חיה הויה ראויה להתכבד, אלמא הכי עיקר דעתו, וכן בשו"ע סט יג "בשר ששהה שלשה ימים בלא מליחה ונתערבה וכו' בטלה ואפילו היתה ראויה להתכבד", ומקור דבריו מתרוה"ד קע שגם הוא סובר כן, וכבר ציינו שם כן רצ"א ופר"ח (והידי"ה פי' הארוך סב שם דוחק מאד לשון ש"ע, ואינו מובן). הרי בג' מקומות פוסק הש"ע לא כן, וילמד סתום מן המפורש, וכ"כ גדולי ספרד הפר"ח ומנח"י והוכיחו מפסחים פח: דחתיכה חיה ראויה להתכבד, כדעת השו"ע בשלש מקומות, וכ"כ הרב זב"צ קא יז והרב בן איש חי בתשו' רב פעלים יו"ד כג שהמנהג הידוע להחמיר וכן בס' מזרח שמש בשם הרב המשבי"ר והרב המבי"ן דהש"ע חזר בו ואין לסמוך עליו להקל (ודברי מהר"ש עמאר דנוהגין במרקאש כשו"ע לא קאי דוקא על חיה וכדמשמע בכה"ח). הלכך ודאי אין שייך כאן שום חילוק בין בני ספרד לאשכנז, ותמוה מאד שביביע אומר שם מביא דברי הריטב"א יבמות שמביא דעת הרא"ה כחד מן התירוצים, שהרי בסוגיא בדוכתה כ' הריטב"א שדעת רוב רבותיו לא כן, וכן הנמק"י יבמות אינו אלא העתקת הריטב"א, כנודע שהוא מעתיק דברי רבו תדיר. והשו"ע בודאי לא התכוין לצרף דעות אלו, אלא העתיק דברי הרא"ש. (וגם דברי יביע אומר שם תמוהים, דהרי מיירי בנתערבו עוד בחייהם ונשחטו יחד, ובזה דעת התפאל"מ סי' קי דכל שנתערב מתחלתו בעוד שהיה בעל חי דלא בטיל, וכשנאכל ג"כ הוא חהר"ל דלא בטיל, אין להקל, וכן הסכים ביד יהודה שם).

ויש להיפך, שנדחו דברי המשמרת משום שנאמרו רק דרך ויכוח, כמו בכת"ס יו"ד ריב' המובא לעיל: "דברי הרא"ה בבדק הבית דברי טעם הם, אע"ג דבמשמרת הבית דחי ליה בגילי דחיתתא", ועי' כו"פ פא ב: "הרב במשמרת דחה לרא"ה בקש", והתבו"ש כתב "ידוע הוא דאין להקל ע"פ משמרת הבית דלאו לדינא כתבו רק דרך סתירה לדברי הרא"ה (מא ח). וביד יהודה (סט פ') הארוך ס"ק סא) "גם כאן מחמת גודל חפצו להשיג על הרא"ה ג"כ כתב...". ובש"ך סי' קיא כ: "ואע"ג דבעל המשמרת כ' עליו שכמה שגגות יש מדבריו ושאין סדר בדבריו, הלא נודע שבעל משמרת הוא הרשב"א והוא נוגע בדבר".³⁵

לפעמים דוחה הרשב"א ההשגה בב' ידיים, והשאיר לקורא הפתרונים, עי' חזו"א יו"ד ב ה "ומה שכתב עוד הרשב"א במשמרת הבית דסוגיא דחולין מוכחת כן, צ"ע כוונתו ז"ל". ושם לו לט כתב "באמת דברי רשב"א אינם מוכנים, שאין בדבריו ז"ל תשובה על דברי הרא"ה כפי' פ' הפר"ח".³⁶ ושם מה' ג' כתב: "כ"כ הרא"ה בבד"ה, ובתוה"ב תמה וכו' ואינו מובן וכו' ובמשמרת הבית לא השיב על זה כלום וצ"ע". ושם נב' יא "בבדק הבית חלק עליו כיון וכו', ובמשמרת הבית שם חלק עליו אבל לא פירש טעמו". כן על מש"כ הרא"ה בבד"ה ד ד' דשיפה מהניא לסכין להשתמש בחמין, דכיון דשיפה באבן ודאי טפי מנעיצה, ולמה נקטה מתני' תקנה חמורה ולא קלה, והוא טענה גדולה, לא השיב הרשב"א כלל. ויש שכתב בפירוש שאינו רוצה להשיב, בשער רביעי: "איני רואה להטריח את עצמי להשיב על כל מה שכתב כאן שדברי הבל הם וכל רואיהם יכירו". ובמקום אחד לא התייחס כלל לכל דברי הרא"ה, בבית ב' ריש שער א', והשלים משמרתו בתשובה (ח"ג שסג, ומדבריו שם נראה שבכוונה התעלם: "כל מה שכתב התופס שם, והאריך משך בחבלי שוא, ולרוב פשיטות דבר הבטלה, אשר שם לא ראיתי לשפוך בה דיו, כי אפילו המתחילים פרק אין עומדין, יעמדו על אותן דברים").

35 וכך מצאנו עוד שהתייחסו למי שבא ליישב דברי עצמו, שלפעמים אין ללמוד מדבריו בזה, עי' בשו"ת חכם צבי ליקוטי תשובות סימן קטז כ': "ומהר"ר אליעזר אשכנזי בעל מעשי ה' אם כי הבין דברי הרמב"ם כפשוטן, נטה לבו לפסוק כמהרמ"ך, כמבואר בספר שארית יוסף. ואף שמהר"י כ"ץ נחלק עליו, איהו בעל מעשה הוה, כמבואר שם בתשובה, ואין אדם רואה חובה לעצמו". ועי' יד יהודה יו"ד מט פשוט כהוראת חכ"צ זלה"ה, ואין להשגיח כלל על דברי החולקים עליו ואיזה מהם היה מחמת שגגה כידוע. ועי' באו"ת א ב: "ומה"ש מהר"י בירב וכו' יפה כ' מהרלב"ה ת"ח שאמר דבר לאחר מעשה אין שומעין לו, כי חתר להעמיד הסמיכה מחכמי צפת בכל כחו". ובהקדמת תשובה מאהבה: "יכריעו בחורי ישראל בין השואל ונשאל כו' אולי ימצא איש גואל וימיר הרע בטוב ויחליפנו והנני משביע בשבועה חמורה לכל רב ומורה שאל יסמוך עלי בשום הוראה אם לא שלכבו יבין ובעיניו יראה, כי רוב דברים המה בכתובים כו' ומימי נערותי הילדות והשחרות ולהעתיק שנית הענינים היגיעה רבה מאד גם אין אדם רואה לעצמו חובה ומהפך כל חלומותיו לטובה".

36 איני מבין כוונת רבינו בזה. הנה נחלקו הרשב"א והרא"ה בבד"ה ובמה"ב כט: בלקח מן הקבוע ולא נודע האיסור, דלהרשב"א לא מקרי קבוע, ומורה רשב"א בחנות מוכרת נבלה וזה לא ידע, דמקרי קבוע. ומפרש הש"ך קי יד דסברת הרשב"א לחלק בין ספק חנויות לספק טריפות, ופר"ח ודגמ"ר כתבו דרכים אחרות. ועי' כ' החזו"א דבלא דברי הש"ך אינו מובן מה השיב הרשב"א להרא"ה, ולכאורה הרא"ה לא הקשה שום דבר אלא כתב סברתו דאם יש יודעים או רבים היודעים לא חשיב אינו ידוע. וגם דברי רבינו באה"ע ז ו צריכים לי עיונא שכ' דנחלקו אחרונים בידוע בעיר שהיא חנות נבלה, ולכא' בזה מודו.